

502.

NOVA REVELATIO 41
NOVAQVE
MIRACVLA A DEO
NOSTRIS TEMPORIBVS
NEQVE SVNT PROMISSA
NEQVE ETIAM NECESSARIA.
ASSEVERATIO,
QVAM
EX AVCTORITATE
MAGNIF. ET S. VENER. THEOLOGORVM ORDINIS
PRO LICENTIA
SVMMOS
IN THEOLOGIA HONORES
CONSEQVENDI
IN
ILLVSTRI ACADEMIA LIPSIENSI
DIE XXX. NOV. A. R. S. MDCCLXXV.
AFFIRMABIT ET DEFENDET
M. GOTTLIEB MERKELIVS
PAST. ET SVP. TORGAVIENSIS.

LIPSIÆ
EX OFFICINA JACOBÆERIA.

NOVA REVELATIO
MIRACULA A DEO
IN THEOLOGIA HONORES
M. GOTTLIEB WERRELIUS
BY APPOINTMENT
MAGNUS ET VENERABILIS THEOLOGORVM ORDINIS
PRO LICENTIA
EVMOS
IN THEOLOGIA HONORES
M. GOTTLIEB WERRELIUS
BY APPOINTMENT
MAGNUS ET VENERABILIS THEOLOGORVM ORDINIS
PRO LICENTIA
EVMOS
MIRACULA A DEO
NOVA REVELATIO

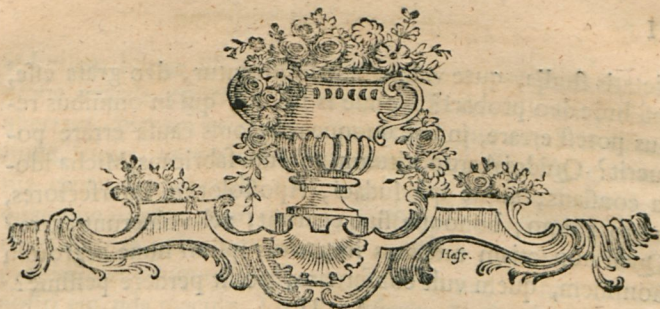
SERENISSIMI PRINCIPIS ELECTORIS SAXONIAE
ETC. ETC.
IN
CONSILIO SANCTIORI
ET
SENATV ECCLESIASTICO SVPREMO
MINISTRIS,
PRAESIDI,
VICE-PRAESIDI ET CONSILIARIIS,
ILLVSTRISSIMIS
EXCELLENTISSIMIS, PERILLVSTREBVS,
MAGNIFICIS, SVMME VENERANDIS,
GENEROSISSIMIS, SPLENDIDISSIMIS ETC.

DOMINIS,
MAECENATIBVS ATQVE PATRONIS SVIS
INDVLGENTISSIMIS, GRATIOSISSIMIS
ET BENEFICENTISSIMIS,

HOC
NON TAM DOCTRINAE
QVAM
GRATISSIMAE MENTIS SVAE
SPECIMEN,
QVOD
LONGE, QVAM ACCEPTORVM BENEFICIORVM
CVMVLVS IVBERET,
EST LEVIVS, ET TENVIVS,
SVEMISSISSIME, RELIGIOSISSIME ATQVE OBSEQVENTISSIME
OFFERT, DEDICAT ET CONSECRAT,

DOMINVS
INDIGNISSIMVS ATQVE PATRONVS SVVS
INDULGENTISSIMVS, GRATIOSISSIMVS
GOTTLIEB MERKELIVS.

PROOEMIVM.

§. I.

Nulla religio vera, nullusque dei adorandi cultus ei acceptus esse potest, nisi quem ipse praescripsit, quemque documentis indubitatis et evidentibus declaravit, a se admitti atque recipi. Ea quidem opinio hominum quorundam tenet animos, ut statuant, deum, utpote numen benignissimum, in aestimanda mortalium virtute non tam respicere ad istud, quod in se venerentur homines, quibusque id fiat modis; quam illud potius apud deum, iudicem, esse in hoc genere primum: quo animo, quaque voluntatis contentione hoc faciant homines. Sunt in hac opinione quaedam vera, videlicet: deum non ex sacrificiorum pinguedine, aut cultus externi splendore, sed ex mentis integritate, et voluntatis sanctitate hominum cultum aestimari; atque in hoc capite summa quoque est consensus eorum omnium, qui a vera religione quam maxime sunt alieni. Sed quae, et qualis apud homines istos est mentis integritas, sanctitasque voluntatis? Ea forte, quam putant se habere? Unde intelligere possunt, se vere, et certo habere? Unde sciunt, haec

A 3

pi. tatis

pietatis studia, quae velint, aut suspicentur, deo grata esse, ipsi huic deo probari? Nonne is homo, qui in omnibus rebus potest errare, in hac quoque religionis causa errare potuerit? Quidam Aaron, vitulum aureum fabricans, Micha idola confans, atque ipsi Iudaei, Apostolorum interfectores, bono animo, bonoque fine egerunt, vel voluerunt agere? Quasi non etiam medicus imperitus ipsum hunc aegrotum hominem, quem vult conseruare, possit perdere pessime?

§. II.

Illa vero in hominum genus fuit clementia dei, vt, ab orbe condito, in rebus, ad sui cultum spectantibus, homines praeceptis certissimis et sapientissimis non solum instruxerit, sed etiam per prophetas aliosque viros sanctos ea, quae in religione sunt vera, literis voluerit mandari, ex quibus haberent homines, quid de deo credere, quid a deo sperare, quaque mentis innocentia sentire, et confidere possint. Effecit illud deus per literas sacras, ita, vt, cum ipse summam felicitatem vellet dare, hi quoque intelligerent, qua ratione istam deberent accipere et tenere. Quid? quod in iis etiam institutis et ritibus, quibus Iudaeorum religio exercebatur, et quos ritus humani cerebri non erat, excogitare, ea de ratione, quia, tanquam disciplina externa, ab arbitrio diuino pendebant, deus, per Moysen, omnia ita ordinauit, vt nihil in externo religionis cultu esset ambiguum, aut humanae licentiae permixtum. Idem summo iure potest affirmari de institutis et Sacramentis Noui Foederis. An vero hic deus, qui externum cultum tam operose quasi circumscripsit, putandus est ea non reuelasse, et disposuisse, quae ipsam religionem, internumque mentis cultum, sine quo nullus esset externus, constituerent, et definirent?

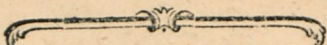
§. III.

Quo autem haec omnia sunt veriora, et euidetiora, nimirum: *primo*, in constituenda religione humano ingenio,

vel etiam bonae illi voluntati nihil licere, et posse licere, atque *secundo*, contra ea deum ipsum in sacris literis, viam apertam, planam et rectam monstrasse, qua eundem sit ad hunc deum; eo tristior et acerbior est quoque illa ignominia, quam saeculi nostri novus propheta, *Schwedemborgius*, quamque miraculorum quidam artifices et reuelationi et veritati diuinæ voluerunt inurere. Multa cum doctè, tum prouidenter conquestus est, atque admonuit de hac saeculi nostri eluenda macula, Vir Magnificus, D. *Io. Aug. Ernesti*, Theologus Summus, in Programmate, quo ad memoriam emendatorum per Lutherum sacrorum celebrandam inuitauit. Verissimum quidem est illud Ciceronis: *Vt quisque est vir optimus, ita difficillime alios esse improbos suspicatur*. Attamen, cum homines improbi existant, cumque isti fraudis spargendae artifices illud callidissime agant, quo animos, bonos quidem, sed non satis confirmatos, huius fraudis capent laqueis; hinc intempestiuum, aut nimis longe petitum videri non potest argumentum, quod, in hac scribendi opportunitate, tractandum nobis selegimus, cuiusque tractationis, *in duas Sectiones abeuntis*, haec erit summa, vt, non doctè quidem et copiose, sed populariter tantum, et breuiter demonstremus: *Nouam reuelationem, nouaque miracula, a deo nostris temporibus neque esse promissa, neque etiam necessaria*. Iohannis cap. X. v. 41. legimus haec verba: *Multi veniebant ad Christum, et dicebant: Iohannes (Baptista) signum quidem nullum edidit; quaecumque autem de illo, (Christo) dixit, vera erant*. Et *Chrysostomi*, Aom. V. in I ad Corinth.: hoc est monitum: τὰ σημεῖα τοῦ κηρύσματος ἐγένετο, καὶ οὐκ ἔστι κηρύσματος ἔργον. Miracula, Apostolorum tempore, cum vtilitate fiebant; nunc autem, atque his nostris temporibus, eadem cum vtilitate, non fiunt. Rem ipsam aggrediamur, bono cum Deo!

 SECTIO I.

*Qua demonstratur: reuelationem nouam esse a deo
 nostris temporibus neque promissam, neque etiam
 necessariam.*

 C A P. I.

De reuelatione.

§. I.

Reuelatio, graece ἀποκάλυψις, ad quam simul pertinet, Θεοπνευσία, (ita tamen, vt a reuelatione differat Θεοπνευσία, sicut a re ipsa rei modus,) in vniuersum est omnis a Deo ipso, nullo humani ingenii interuentu, tradita rerum quarumcunque scientia, vel rei cuiusdam occultae manifestatio. Quodsi vero reuelationis notionem pressius accipiamus, eam dicere posse videmur complexum veritatum earum, quae a deo, modo naturam superante, in sacris literis sunt patefactae, eo fine, vt haec veritates, a ratione humana, et lege naturali diuersae, hominem, cui destinatae sunt, de modo et via, felicitatem aeternam consequendi, plene et certe instruant. Est itaque in omni, et maxime in hac, de qua dicere instituimus, reuelatione, partim deus, omnis veritatis auctor, et cui de rebus manifestandis, absque errore et errandi periculo, soli constat, partim rerum occultarum, et diuinarum cum humano intellectu communicatio, et impressa quasi intelligentia, partim ipsa mysteria, dogmata fidei, praecepta morum, vaticinia, et consequendae salutis subsidia, prouti normam homini, ad summam felicitatem tendenti, ordi-

ordinant, partim etiam finis, quem deus, pro summa sua libertate, atque bonitate, sibi habuit praefixum.

§. II.

Quam vero, et quo sensu reuelationem aliquam vocamus *nouam*? Nouum aliquid est vel ita, vt tam effectus, quam effectus causae, et fundamenta, quum antea non fuerint, esse incipiant, vel vt ex causa, quae fuit antea, quaeque manet integra, alii diuersique proueniant effectus, vel vt ad effectus, qui cum suis causis plene subsistunt, augmenta, connexiones, et *όρισμοι* accedant, qui ante non aderant. Qui igitur nouam reuelationem, eo, quo diximus, modo definitam, vel expectant, vel expetunt, eos quidem non suspicamus alium deum, aliamque veritatis scaturiginem, sed alias tantum poscere notitias, tanquam hinc deriuandos ritus, aliosque efflagitare euidentiæ gradus, et rituum procedentiam. Nouam isti noui quasi homines maxime vrgent reuelationem ea significatione, quam secundo et tertio loco posuimus.

§. III.

In reuelatione, quam in sacris literis vtriusque foederis accepimus, veneramur nos *mysteria*, tenemus *fidei dogmata*, sequimur *morum praecepta*, audimus *vaticinationes*, atque iuuamur *salutis* aeternae consequendae *subsidiis*. Nam in eo videtur omnis religionis contineri efficacia, et reuelationis finis, vt de Deo recte sentiamus, et credamus, vt pie sancteque viuamus, vt futura praegustemus, vtque nos, in vera fide decedentes, ex hac vita ad meliorem statum transmigremus. Quodsi igitur noua quaedam nobis deberet exsplendere reuelatio, ista sese, oporteret, referret ad illud, vt vel plura *mysteria*, fideique dogmata, vel plura vitae instituentiae

situendae praecepta, vel apertior, per vaticinia, ad futuram felicitatem via, vel efficaciora ad hanc beatitatem pertinenti subsidia nobis panderentur. Deus enim non dat reuelationem sine ratione, atque nos videre non possumus, quae noua ratio sui manifestandi in deo valeat nunc denique progerminare, quae non semper fuerit in ipsius bonitate, voluntate, et potestate.

§. IV.

Si qua igitur esset nouae reuelationis expetendae apud quosdam homines licentia, eam nos videremur posse compescere atque constringere hac ratione, vt ante omnia doceretur accuratissime: Primo, in reuelatione, quam habemus, esse defectus diuinæ bonitatis; deinde, pluribus in hominum intellectu et voluntate malis esse medendum, quam quibus medelam afferre valeret diuina reuelatio; postremo recensenda forent ea, quae aut non adesse, aut adesse debere putarentur. Duram cepisse prouinciam arbitramur eos, quibus haec omnia sunt euincenda. Sed de his omnibus suo loco pluribus erit disputandum.

§. V.

De modo nouae reuelationis recludendae nil forsitan praescribunt illi, qui in hac religionis causa plura poscunt, quam habere debent et possunt. Varius modus sui reuelandi in V. T. fuit deo trinuni, quem modum variè quoque ordinant et proponunt Theologi. Reuelatio in vniuersum facta est *πολυμερῶς* (quoad articulorum quidem circumstantias, non vero substantiam, v. gr. Gen. III, 15. XLIX, 10. Ef. VII, 14. Ier. XXIII, 5. Dan. IX, 26. Mich. V, 2.) καὶ πολυτρόπως Ebr. I, 1. AVGVSTINVS STEVCHVS, (quem sequitur GLASSIVS) ex Num. XII, 6. 8. *quinque* modos recenset, quibus

quibus facta sit reuelatio, scilicet: 1) **בְּרֵאֵרָה** per visionem, cum rem in visionibus reuelatam intuemur, 2) **בְּחֵלֶם** in somnio, quod contingit dormientibus, 3) **בְּרֵיזָה**, in aenigmate, cum aliud videtur, aliud innuitur, vt erat, cum librum Ezechiel commederet. 4) **בְּמַצֵּבֵי** in figura, siue idea, cum rerum imagines intuemur. 5) **פֶּה-אֶל-פֶּה**, per allocutionem diuinam, qui modus omnium fuit praestantissimus. Alii contra ea ita recensent: 1) prophetiam 2) spiritum sanctum 3) visionem, 4) **Urim et Thumim** 5) **בַּת-קוֹל** seu filiam vocis, de qua Matth. III, 17. XVII, 5. Ioh. XII, 28. Act. IX, 4. exponunt. conf. SCHERZERS, Theologus quondam Lipsiensis, isque summus et *Φιλοσοφώτατος*, in Syft. Loc. I. §. 7. In libris N. T. locutus est deus nobiscum per ipsum filium vnigenitum, sacrorumque dogmatum praecones, Euangelistas, Apostolos, et prophetam, Iohannem, eo tamen cum discrimine, quod intercedit inter ipsum salutis nostrae auctorem, et huius salutis generi humano annunciandae ministros, et dispensatores. Nos certe tam prouidentes aut sagaces non sumus, vt praedicere vel coniectura valeamus assequi, quis alius reuelationis coelo demittendae ulterius possit excogitari modus. Et quamuis etiam, quod fatemur, ex ignorantia et inertia nostra non minuitur potentia diuina; nihil tamen videtur opus esse his scrupulis, et effingendis modis rei illius, cuius neque vlla est Dei promissio, neque vlla ex parte nostra necessitas vera. vid. b. GOTTL. WERNSDORFII, incomparabilis quondam apud Vitembergenses Theologi, Dispp. T. I. disp. XX. p. 687. sqq. de diuinis reuelationibus, earumque varietate, edit. Zeib. Illud certum esse arbitramur, omnem nouam, si quo modo contingeret, reuelationem, similiter vt eam, quam a deo habemus, oportere esse diuinis perfectionibus conuenientem, scitu necessariam, ad mentem dei, reuelantis, declarandam
 B 2
 aptam,

aptam, atque ad hominum veram felicitatem procurandam
apprime factam.

C A P. II.

*Vtrum vero talis reuelationis nouae aliqua facta sit a deo promissa,
vel vtrum ex parte humani generis existat vera quaedam harum
nouitatum indigentia, vt necessariae sint, nec ne? De utraque
quaestione iam est videndum.*

§. I.

Illud libenter et sponte damus, in deo, qui habitat ἐν Φωτὶ ἀπροσίτω, cuiusque sunt ἀνεξέρευνητα τὰ κείμενα καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοί, longe plura dari mysteria, quam quae nobis sint patefacta in sacris literis, multoque altiores esse in deitate fontes, quam quos humanae scientiae amphoris valeamus exhaurire. Nota sunt ea, quae hic solent praecipere Theologi de Theologia ἀρχετύπω. Atque iisdem ducti rationibus largimur, tum multo maiorem, eamque nouam in vita aeterna esse expectandam ἐλλαμψω, tum nostras percipiendi vires in altius, quam in hac vita exfurgunt, esse euehendas. In hac nutrienda spe et confidentia innitimur promissis diuinis, quae gloriam futuram, nostris iam sensibus non emetiendam, nobis commonstrant, cuiusque adipiscendae fructu excidere non possumus, propter veritatem eius dei, qui fidem dedit, se praestitutum.

§. II.

Non autem istud iam est in quaestione: quae piis et sanctis, post beatum ex hac vita abitum, factamque carnis reparationem, sint a deo notitiae et perceptionis tribuenda beneficia; sed disputatio nostra versatur in eo: vtrum in hac
vita,

vita, pro nostra facultate, ad finem a deo propositum consequendum, praeter ea, quae manifestata sunt, et scripta, noua quaedam sit expectanda aut exposcenda reuelatio? Quaeritur: an deus praeter ea, quae semper sunt protensa, brachia, adhuc alia, ad nostram impotentiam subleuandam, sit quasi exferturus? Et quidni alium solem imperaturi essent illi, qui vel coeci sunt, vel, vt esse possint, oculos claudunt?

§. III.

Videamus itaque, vnde nouae reuelationis exculpandae sint promissiones. Nam de his *primo loco* dispiciendum est breuibus. Omnia vero rationis humanae et principia et vires hic iubemus exulare, quod, cum totam Christianam religionem humana sapientia plane ignoret, eandem ipsam multo magis oporteat ignorare eas sarcinas, quae diuinae veritati essent adiuuandae. Non enim, teste extraneo, TAMBLICHO, de Mysteriis, Sect. III. c. 8. *a vehementiori et contentiori tantum actionis passionisque gradu, non ab acutiori et concitatiori cogitatione, non a feruore animae, neque etiam a temperamento corporis aut innato vel frigido, vel calido, vel humido, et naturalibus motionibus potest originem suam trahere τὸ ἐνδοξασίαν.* Sed vnde vis diuinandi? et quae huius θείας ματίας ἀπτία; ταῦτα δὲ ἐστὶ τὰ καθήκοντα ἀπὸ τῶν θεῶν φῶτα, καὶ τὰ ἐνδιδόμενα πνεύματα ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἢ ἀπ' αὐτῶν παντελῆς ἐπιμελέτεια, κ. τ. λ. causa atque origo diuinationis alia non est, quam illuminatio ab ipsis vsque Diis promanans, spiritusque ab iis prouenientes, et obsessio, qua nos tenent, plena et absoluta, etc. Quicquid naturae vires non possunt dare, illud etiam non debent dare velle. Sunt itaque istae nouae reuelationis promissiones hauriendae ex solo deo, hoc est: vel ex sacris literis ipsis, vel, quod tantummodo audeamus
 B 3
 ponere,

ponere, ex interno quodam lumine, absque mediis scilicet in pectus diuinitus immisso. At lumen hoc internum fallax, debile, vel rectius, nullum est; et quaenam exinde vel noua reuelatio, vel eiusdem edendae vera esset promissio? Cum igitur ἐ θελήματι ἀνθρώπων κέχρηται ποτὲ προφητεία, ἀλλ' ὑπὸ πνεύματος ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν οἱ ἅγιοι θεῶν ἄνθρωποι, 2 Petr. I, 21. exinde quoque certum est, et indubitatum, quod istud, quod solus deus dedit, solus quoque deus potuerit dare.

§. IV.

Non autem ex sacris literis possumus has promissiones habere, utpote in quibus tale quicquam non legimus. Sunt quidem vaticinia, et enunciata quaedam, quae nouam reuelationem maioremque euidentiam praefiniunt. Es. 42, 9. 62, 2. Ier. 31, 22. Ioel III, 1. etc. Habemus vocem Christi, qua viris sanctis pollicetur, se daturum et reuelaturum esse, πῶς καί τι deberent dicere. Matth. X, 19. Paullus Apostolus, Phil. III, 15. dicit: ὅσοι ἐν τέλει, τὸ το φρονῶμεν καὶ εἰ τι ἐτέρας φρονεῖτε, καὶ τὸ το θεός ὑμῶν ἀποκαλύψει, quicumque ergo perfecti sumus, hoc sentiamus; et si quid aliter sapitis, hoc quoque Deus vobis reuelabit; ut alia loca taceamus. Sed quem sumus lectorem experturi adeo ἀθεόλογον, quia vel sciat, vel intelligat, partim, has, aliasque huius generis in V. T. factas promissiones iam esse impletas, Act. II, 17. X, 44. XIX, 6. partim, ea, quae Christus pollicitus est, pertinere non ad nos et nostra, sed ad Apostolos, eorumque tempora, vbi impudentiae genus esset, si in societatem θεοπνευστίας cum Apostolis vellemus nos adsumtos. Et verba Paulli, Phil. III, 15. certe non de noua rerum diuinarum reuelatione, quam dicunt Philosophi, obiectiua, sed subiectiua, maiorique eorum, quae reuelata sunt, cognitione et salutari perceptione sunt

sunt accipienda, vt exinde Paullus in hoc loco non tam promittat, quam potius admoneat. THEODORETVS haec verba Paulli alia, quam quae a nobis sumitur, facta relatione, ita παραφράζει: τὰυτα Θεοῦν ἡμᾶς περὶ τῶν προκειμένων βραβεῖων προσήκει. εἰ δὲ καὶ μὴ ἀκριβῶς ἐπιστάμεθα ὅποια τὰυτά ἐστῖ, ἀλλ' ἐν εἰδέναι προσήκει, ὡς δείξει τὰυτα ἡμῖν ὁ ἀγωνοθέτης Θεός. Haec de propositis praemiis nos sentire oportet. Quodsi non perfecte scimus, cuiusmodi ea sint, scire tamen conuenit, deum, agonothetam, ea nobis esse ostensurum. Sed ex his fallis sumtionibus nil veri certique potest elici. Ab umbra ad lucem, et a lucis mensura arctiori ad capaciolem progressus est deus reuelando, cuius lucis summus splendor futurae beatitatis reseruatus est. Eo vsque permanemus in nostra cogitatione, donec proferantur ex sacris literis effata, quibus deus vere promisit, se, praeter scripturas, et ad scripturarum complementum, aliquid noui esse patefacturum. Et si quae sunt promissiones, illae non ad hanc, sed ad futuram vitam ordinantur, non vt noua subsidia, sed vt noui fructus. Non videtur aliquid promississe is, qui, cum solus promittere poterat, plane tacet.

§. V.

Nouae autem reuelationis promissa ex ἐπιφανείαις et Φωτισμοῖς, absque literarum sacrarum interuentu contingentibus, extorquere, aut de iis, vt extortis, velle gloriari, cum ieiunum, et debile, tum incertum est et fraudulentum. Nouimus omnes, quid Paullus in hoc genere contra Galatas, sub anathematis minis, constituerit, hisce suis, iisque iterata vice inculcatis verbis: εἰάν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ ἑβραῶν εὐαγγελιστάις ὑμῖν παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω. Gal. I, 8. 9. Obone deus! quot spectra, quot umbras, quas non insanias nos oporteret admittere, si res religionis nostraeque
speci

ipsi fundamenta pendērent a cerebro hominum pessime agrorum? Aut si qui ex mortuis resurgerent, et noua praedicarent? CHRYSOSTOMVS, de Lazaro, Hom. IV. ita respondet: *vt vero cognoscas, quod grauior sit scripturarum et prophetarum doctrina, quam si quid a mortuis resuscitati renuncient, illud considera, quod quisque mortuus est seruus, quae vero scripturae loquuntur, locutus est dominus. Proinde etiamsi mortuus reuiuiscat, etiamsi angelus e coelo descendat, maxime omnium credendum est scripturis. Nam angelorum herus mortuorum pariter ac uiuentium dominus ipse eas condidit — Ne igitur quaeramus haec audire a mortuis, quae multo clarius quotidie nos docent sacrae literae.* Sed de his alio loco dicitur,

§. VI.

Neque etiam, quod *secundo loco* probandum, reuelatio noua, quam non pollicitus est Deus, adeo necessaria est, vt ipsam debuisset deus vel promittere, vel nostris temporibus concedere. Est quidem alia, quae nullas, alia vero, quae quasdam praescribit condiciones, necessitas. Vtraque, si vel rem ipsam spectemus, vel ad nostrum, quo sumus Christiani, statum aestimemus, locum habere non potest. Quas vero propter rationes? Respondēbimus *in genere*: Περόνωσις πᾶσα καὶ ἔργων αὐθίων πράξις Θεῶν μὲν ἐστὶ ἔργα, ἕτε δὲ δι' ἀνάγκης, ἕτε δὲ ἄλλας ἀνθρώπινας αἰτίας ἐπιτελείται, ἀλλὰ διὰ τοιαύτας, ὅποιας οἱ Θεοὶ μόνοι γινώσκουσι. Praedictio omnis, et operationum diuinarum praestatio plane deorum opera sunt, quae neque ex necessitate, neque ex alia aliqua causa humana perficiuntur, sed per eas causas, quae solis Diis cognoscuntur. IAMBlich: de Myst. Sect. III. c. XIX. et Sect. I. c. XIV. Θεία ἀνάγκη συντέχει τῇ Θεῷ βεβλήσει. PROCLVS in Tim. I, 1. Atque, quod maximum est, ex fine, eiusque cum

cum subsidiis constitutione et habitu demetienda est religio-
nis reuelatae perfectio, vel etiam aestimandi, si qui adsint,
eiusdem defectus. Quem vero finem, in hac vita, sibi deus,
pro sapientia summa, proposuit in constituenda religione et
reuelatione? Absque dubio hunc ipsum: vt per Christum
in eum locum, vnde deciderat, restitueretur generis huma-
ni felicitas, vt intelligentiae tenebrae dispellerentur, vt vo-
luntas emendaretur, vt imago diuina repararetur, vt ad
tranquillitatem mentis reduceremur, vtque nos, bene bea-
teque ex hac vita erepti, ad summam, qua homini licet vti,
felicitatem eueheremur. Ad hunc finem et scopum reue-
lata sunt mysteria et fidei dogmata, ad hanc vitam sese refe-
runt morum praecepta, huic intelligentiae, confidentiae, et
incolumitati elaborandae apta sunt subsidia, diuinitus data.
Et quid vaticiniis opus est illi, qui e verbo dei, atque ex in-
terno spiritus Sancti testimonio, futurorum euentuum habet
et notitiam et spem firmissimam?

§. VII.

Non est, vt *speciatim* dicam nostris temporibus no-
straeque conditioni necessarium, vt noua *mysteria*, noua-
que *fidei capita* reuelentur. Nam de vtroque tam mysterio-
rum, quam fidei capitum, argumento, quod intime cohae-
ret, tantum nos scire, intelligere atque credere oportet,
quantum deo, pro sua libertate et sapientia, fatis visum est.
In mysteriis nihil ad nos pertinet, praeter firmam rei firmae
scientiam, prout haec diuini splendoris radios ad nos desert.
Atque cum oculi nostri ne hos quidem radios valeant susti-
nere; quid tunc denique futurum esset, si plures et arden-
tiores mysteriorum soles nobis incenderet deus? Quos ha-
bituri essemus concipiendi et intelligendi modos? An istud,
quod infinitum est, nullumque habet extremum, cum iudi-
candi

candi vi nostra definita potest perfecte communicari? An itaque homo iuste agit, qui, cum mysteria, in sacris literis reclusa, non possit perspicere, plura sibi putat mysteria esse necessaria, vt plura ignoret, atque nesciat? Idem videmur statuere posse de fidei nostrae dogmatibus, vbi coram Deo, iudice vnico et primario, tantum fide amplecti tenemur, quantum ipse iudex nobis reuelare voluit, et vbi nos accusari damnarique non possumus, quasi istud, tanquam minus necessarium, neglexissemus, quod deus necessarium non duxit. Illud est totius religionis summum caput, et ἀκρόπολις, vt sciamus, et vera fide teneamus: Deum nobis esse reconciliatum per filii sui ἀπολύτωση, summamque felicitatem redditam esse in ipso Christo generi humano. Tam ardua certe, et mysteriorum plenissima est iustitiae, bonitatis et sapientiae diuinae administratio in morte Christi vicaria, vt et perspicacissima intelligendi vis habeat, in quo se exerceat, vtque etiam homines, a literis alieni, inueniant, in quo, dummodo Christus non ignoretur, feliciter acquiescant. Satis mysteriorum et fidei reuelatum est, postquam Christus ἐφανερώθη ἐν σαρκί.

§. VIII.

Recte autem constituta credendorum regula, omnia nunc ad vitae sanctitatem et σωφροσύνη, spectant, ita, vt illi, qui de deo rebusque diuinis vere sentiunt, etiam σωφροῦς καὶ δίκαιος καὶ εὐσεβῶς in hoc mundo viuant. Tit II, 12. Subministrant autem nobis sacrae literae sapientissima praecepta et consilia, ad quae nostri mores componendi, nostraeque dicta et facta sunt dirigenda. Horum praeceptorum, quotquot sunt, ea quoque est firmitas, et interna perfectio, vt iis non solum, sine periculo, possimus inniti, sed vt etiam, in hac nostra infirmitate, dicta et acta nostra nunquam cum
ea

ea perfectione valeant aequari. Non igitur in his ipsis morum praeceptis, bene autem in nobis, nostrisque factis, plures perfectiones desiderari possunt, rectiusque conquerimur, non tam de regularum vitae, quam de virium, eas seruandi, paucitate. Et si qua esset plurium praeceptorum necessitas, ea vix utilitatem aliquam habitura esset, nisi illi, qui plura desiderarent, in eo quoque essent statu, ut plura, maioraque bona, efficere valerent. Sunt fortasse, qui, quod ad finem non est necessarium, sibi et ipse suoque genio ducant necessarium, quique alia et faciliora vitae instituendae praecepta velint habere, ut eo laxioribus uti habeatis, excusatiusque peccare ipsis liceat. Sed quo iure possunt illi, qui deum hoc modo reprehendunt, et ipsius leges latas contemnunt, istud sibi sumere, ut ab hoc ipso deo novas leges postulent, recentioresque leges necessarias putent, cum tamen ex antiquioribus vivere nolint? Quod si enim hoc vere vellent; quid noua opus esset nouarum praescriptionum reuelatione? Non est, cur his tricus, vel huic petulantiae longius inhaereamus. Prodeat aliquis, aut Phariseus, aut Thraaso, actionemque denominet aliquam bonam, cuius efficiendae normam praescriptam nondum habeamus in sacris literis! Prodeat!

§. IX.

Ex summi numinis sine, quo salus aeterna, per Christum reparata, nobis est impertienda, proficiscitur *subsidiorum* necessitas, hoc est: cum Deus aeternam felicitatem ex gratia certe velit dare; modum quoque ac vires, necesse est, habeamus ex gratia, ut possimus accipere et possidere. Media salutis generatim dicere solet schola Theologorum. At noua media? ex reuelatione noua? praeter ea, quae iam sunt ordinata auxilia? et quidem necessario?

Ita autem nos respondemus: Modus et restituendae et conferendae salutis aeternae pendet ab arbitrio diuino, quod, quamuis cum sapientia et bonitate dei necessario conspiraret, necessitatem tamen non infert in voluntatem diuinam. Ergo illud tantum est nobis necessarium, quod deus liberrime non tam potuit, quam voluit, tanquam necessarium, praescribere. Et quamuis etiam potuisset deus, pro sua libertate, plures libros diuinos, pluraque sacramenta ordinare; tamen illud tenendum esse censemus, quod ea, quae deus proposuit, salutis accipiendae subsidia, quibusque pie utimur, cum spiritus sancti efficientia *ἀδιατάτως*, sint coniuncta, quod *ἐνεργείας* suae fundamentum habeant in merito Christi, per fidem nostro facto, quodque in nouo homine, per haec verbi diuini et sacramentorum media procreando, omnia profuant ex deo trinuno. Quidni vellet aliquis praeter deum, summa bonitate, sapientia et potentia praeditum, habere alterum quemquam deum, qui possit in iis, quae vterius necessaria putantur, in subsidium adhiberi, opemque ferre? Nonne is ipse deus, *δυνάμενος ὑπὲρ πάντα ποιῆσαι ὑπὲρ ἐκ περισσῶν, ὧν ἀγόμεθα, ἢ νοήμεν. κατὰ τὴν δύναμιν*, Eph. III, 20. etiam per hoc verbum suum, atque per haec sacramenta baptismi et coenae, nos ad vitam aeternam potest reficere? Et quid nouis modis reuelandis, et nouis subsidiis erogandis, nunc denique est opus? Praeterea diligenter cogitandum est, quod ista media salutis, quae ex gratia dei habemus, omnibus malis, et vulneribus nostris medendis, sint sufficientia, et numero, et viribus, quodque nulla mentis nostrae, in hac vita, tam dira sit conditio, atque infelix, quin scripturarum et gratiae diuinae medicina saluberrime et efficacissime adplicetur. An igitur homini Christiano, qui re ipsa saluatur, adhuc alia auxilia sunt necessaria, aliaque reuelatio, vt saluari possit?

§. X.

Quemadmodum denique *vaticinandi donum*, a deo prophetis communicatum, summam religioni apud omnes conciliauit auctoritatem, quapropter et gentiles aliquam *προφητείας και ενθουσιασµὸς τέχνην* fabricarunt; ita etiam, vt testantur historiarum, omniumque aetatum, monumenta, vaticinandi vertigo cepit nonnullos, vt non tam, quae fieri potuissent, callide et sagaciter conicerent, quam potius eos rerum euentus vellent praedicere, qui et poterant accidere, et non accidere. Hoc genus hominum non solum nouas reuelationes iactat, sine quibus ipsorum praedictiones nullae sunt, sed has inde ductas praedictiones etiam clamat nostris temporibus esse quam maxime necessarias. Quidni, inquit, et nostris hominibus sese manifestare, atque, in vtilitatem ecclesiae suae, nouas potest edere deus vaticinationes? (Quasi deus, quod facere possit, etiam facere necessario debeat, atque velit, quem locum omnes noui prophetae occupare soliti sunt.) Nos contra ea in hac quaestione ita censemus: Omnia, quae in Scripturis diuinis continentur, vaticinia, scimus, sese referre primario ad seruatorem ac dominum nostrum, Iesum Christum, qui, cum in carne comparuerit, et illud, quo salui effemus, *εργον* perfecit, non amplius necesse est, vt in vaticiniis adoretur et speretur. Non vltius praedicendum est quicquam, quod iam iam est effectum. Neque etiam est, cur de futuris ecclesiae imperiorumque fati, quae saepius quondam in sacris literis per vaticinia sunt praenuntiata, his nostris vltimis temporibus, nimium, adeoque nimis solliciti, vt nouos prophetas efflagitemus, nouamque, per vaticinia, reuelationem putemus esse necessariam. Et praeterea vaticinationum ea fuit plerumque indoles, vt non illi, qui audirent viderentque prophetas, sed qui postea, multisque interdum saeculis

lis interiectis, viuerent, praedictionum euentus ipsos viderent. Illi itaque, qui vaticinia quidem ipsi audiunt, effectus vero praenuntiatos non vident, nullum alium fructum ex iis percipiunt, quam quod vel excitationis, vel commotionis beneficium nanciscantur, quod ipsum, quamuis maximum sit, et vtile, si deus quibusdam hominibus libere voluerit tribuere, tamen ex ea, quam habemus, reuelatione hauriri et depromi proprie potest, et debet, vt exinde noua vaticinia nostris temporibus non sint necessaria. Quid? quod ipse Deus neque bonus, neque iustus, neque sapiens esset, si quid eorum, quae ad totam religionem constituendam necessario pertinerent, quibusque, sine dispendio animae, carere non potuissimus, in claustris suis reueruatum tenuisset, atque ad hunc vsque diem nobiscum non communicasset. Quam exinde nouam reuelationem nostra tempora a deo optimo, et sapientissimo non habent, eam quoque, non opus est, vt necessario habeant, et exposcant, vel expectent. Hinc etiam, monente Paulo, et praecipiente Christo, non audiendi sunt, qui praeter id, quod scriptum est, noui aliquid apportant, et se a deo nouis reuelationibus honorari mentiuntur. Atrabilis, superstitio, ignorantia, cerebrum excussum, et *nevodoξία* harum reuelationum nouarum antiqua sunt effectrix. *Agnoscamus ingenia diaboli, idcirco de diuinis quaedam affectantis, vt nos de suorum fide confundat, et iudicet.* TERTVLL. de Cor. Mil. C. XV.

SECTIO II.

Cum, pro virium nostrarum modulo, atque prout patientur scriptiois nostrae cancelli, euicimus, nouam reuelationem nostris temporibus a deo neque esse promissam, neque necessariam; ad secundam nunc sectionem progrediamur, illud demonstraturi, quod saeculo nostro aptum esse videtur, scilicet: ad ipsius, quam habemus in sacris literis, reuelationis antiquae confirmationem, deum similiter neque promississe, et donum miraculorum, reuiuisceret, neque etiam haec noua miracula nobis Christianis, ut instituamur, et emendemur, et confirmemur, esse necessaria.

C A P. I.

De dono miraculorum.

§. I.

Varia esse miraculorum genera, vel multiplicem potius *vocis*, miraculorum usum, neminem existimamus ignorare. Ut iam nihil dicamus de iis, quae vel arte, vel fraude facta, miraculorum speciem ementiuntur; illud tantummodo submonemus, nos per miracula nil eorum indicare vel- le, quae, cum ex suis causis, rerumque naturalium nexu, possint explicari a viris doctis, a plebecula tamen pro miraculis habentur. Sponte quoque fatemur, atque aperte, nobis, quamuis ad naturae adyta tendentibus, vires ipsius nunquam esse plane perspectas, multaue exinde, quae ex indole sua non sunt, nobis fieri naturae miracula, siue talem effectum,

fectum, qui ex ipsius naturae fonte deriuatur, cuius autem riuuli tam abscondite fluunt, vt nos, cum effectum ipsum videamus, interdum neque fontem, neque eum sciamus esse naturae. Verum quidem est, rei christianae hostes idem nobiscum hoc loco monere, atque fateri; sed longe aliò, quam quo nos, sine, illi hoc faciunt. Isti enim, vt omnem miraculorum memoriam proiciant, et abradant, nos autem, vt miracula vera recte discernamus, ad occultas naturae vires prouocamus. Ita miracula diuina arroserunt POMPONATIUS, THOMAS HOBBSIUS, SPINOZA, ISAAC PEYRERIVS, BERNHARDVS CONNOR, NEHEMIAS GREW etc. conf. GRAPII Theol. rec. contr. T. II. p. 56. sqq.

§. II

De veris vereque diuinis miraculis nos iam instituimus sermonem, ita, vt simul obseruemus: de veris miraculis, ex praeceptis philosophorum, probabiliter, ex literis autem diuinis, certissime constare, et constare posse. Vocantur ea in codice sacro σημεῖα, τέρατα, δυνάμεις, τεκμήρια, θαυμάσια, ἔργα etc. **נִסִּים**, quod *oi* Exod. XII. 12. τέρατα, Pl. 77. 12. Θαυμάσια, **תְּמוּנֹת**, θαυμάσια Pl. 106, 22. **מִפְעָם**, תְּמוּנֹת etc. Signa autem vocantur, non eo sensu, quo rei, quae abest, interdum adhibemus symbola externa, sed quo vis efficiendi adest, atque agit, et quo, ipsam adesse, et agere, simul quoque indicatur. Vtrum vero inter voces, σημεῖα, τέρατα, δυνάμεις, τεκμήρια sit discrimen aliquod, ita vt voce sit vox praegnantior? illa cura nos iam non debet exercere. Apud SVICERVM in thesauro ecl. sub voce σημεῖον leguntur loca, vbi scriptores ecclesiastici inter σημεῖον et τέρας discrimen faciunt. Videtur hic pertinere locus, Act. II, 19. Καὶ δάσω τέρατα ἐν τῷ ἔθνεσιν ἄνω, καὶ σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ κ. τ. λ. coll. Ioel, III. vbi tamen verba in textu ebraeo, et apud LXX haec

haec leguntur: $\text{וְיָרָד מִן הַשָּׁמַיִם מַיִם וַיִּשְׁקֵם אֶת יִשְׂרָאֵל}$, καὶ δώσω τέρατα ἐν ἕρανῶ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς αἶμα καὶ πύρ κ. τ. λ. Petrus, Apostolus, in oratione, quae est Act. II. Christum, v. 22. vocat: ἄνδρα ἀπὸ τῆ θεῶ ἀποδεδειγμένον — δυνάμεσι, καὶ τέρασι, καὶ σημείοις. (conf. 2 Theff. II, 9.) Et v. 43. generatim Lucas refert istud: πολλά τε τέρατα καὶ σημεία διὰ τῶν ἀποστόλων ἐγένετο. ARISTOTELES σημείον et τεκμήριον differre inter se dicit, Rhet. S. I. c. 2. ISOCRATES ad Demonicum: πρῶτον μὲν ἂν εὐσέβει τὰ πρὸς τὰς θεάς, μὴ μόνον θύων, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὅμοις ἐμμένων· ἐκεῖνο μὲν γὰρ τῆς τῶν χρημάτων εὐπορίας σημείον: τῷτο δὲ τῆς τῶν τρόπων καλοκαγαθίας τεκμήριον. Sed paucis rem conficiemus, quam nostram iam esse volumus. Quod hic adest discrimen, sine dubio non est in voce, sed in re, per vocem, significata, atque in ratione denominandi, vt e. g. miracula dicantur δυνάμεις, ob originem suam, σημεία, quia vim diuinam indicant, δυνάμια, quia admirationem excitant etc. Semper autem vnus et ipse agit deus, miraculorum auctor, ita, vt, vel nubem etiam excipiens, vel nulla quoque specie externa indutus, coelo quasi descendat. Esse hic intelligimus differentiam, non autem dei, qui, sed modi, quo descendit deus.

§. III.

Quae itaque e sinu naturae gignuntur, et e radicibus, a deo, per naturam, diffitis, vi sua ingenita efflorescunt, miracula vera non sunt. Vera enim miracula non solum omnes vires naturae hominumque superant, sed a nulla etiam alia, nisi ab infinita et liberrima potentia, proficiscuntur. Atque hanc miraculorum generalem quandam ideam, formam et exemplar ponimus, vt miraculum sit: *opus dei supernaturale in sensu incurrens, praeter solitum ad confirmationem diuinæ veritatis productum*, conf. VOET. Disp. Sel.

D

Tom.

Tom. II, p. 965. utque, monente DANHAVERO, in Theol. Consc. T. II. p. 55. seqq. in miraculo non solum τὸ θεῖον sed omnium maxime debeat adesse τὸ ὑπερφυσικὸν καὶ αἰδη- τῶν. Differt enim τὸ θεῖον a miraculo, proprie dicto, ita, vt in omni miraculo τὸ ὑπερφυσικὸν καὶ τὸ αἰδητῶν semper sint requisita necessaria, cum contra ea aliquid possit esse θεῖον, quod propterea miraculum non est. Obseruamus hoc loco et istud: Miraculum esse opus supernaturale, vel secundum sub- stantiam effectus, vel secundum modum efficiendi.

§. IV.

Exinde miraculum talis est effectus, cuius *causa effe- catrix* vires naturae, vel in se, vel ex hominis dispositione spectatae, esse non possunt. Non enim proficisci potest ab eodem principio, quod id ipsum longe superat, et *περάγματος, ἢ τὸν λόγον ἐπιγνώσκωμεν, τέτα ἡ φύσις ἢ δὲ θαυμά- ἔστω, ἢ δὲ σημεῖον.* Neque etiam angeli, quamuis spiritus sint intelligentia, voluntate, et potentia agendi praediti, mira- cula vera, *αὐτοκρατικῶς*, possunt efficere, cum vires ipsorum sint finitae, et virium ipsarum applicatio se non extendat ad illud, quod ipsas vires excedit. Singulare est artificium, quo MALEBRANCHIUS quondam, dans *Traité de la Nature et de la Grace*, pr. disc. pr. part. angelis in V. T. fa- cultatem, miracula edendi, voluit vindicare, vt statueret: facta esse miracula per voluntatem quandam dei generalem, quam angeli deinde, ex libero, eoque suo consilio, ad ca- sus speciales determinassent, vt angelos summæ suae poten- tiaē quasi dispensatores in V. T. habuisset deus iners. Sed haec, et sexcenta alia, dicuntur, non probantur. Solum deum trinunum miraculorum verorum esse auctorem verum, probat sacrarum literarum principium *αὐτόπιστον* innumeris in locis, Exod. 34, 10. Pl. 77, 15. Pl. 136, 4. Exod. 8, 19. Ioh.

Ioh. 3, 2. etc. Idem euincitur ex ipsa natura et interna miraculorum constitutione, quae ex motus et naturae legibus suspensis nullo modo potest explicari. Quae autem, cum existant, ipsi naturae, tanquam causae, penitus negantur, ea naturae auctori penitus assignantur, cum alias existere non potuerint. Necessè etiam est, vt miracula habeant finem, quo existant, et ad quem se referant. Quis autem dixerit vnquam, naturam, quae ipsa est creata, et ad fines ordinata, excluso et dimisso deo, finem sibi concipere, aliquid creare, effectusque, supra ipsam naturam positos, producere posse?

§. V.

Solus ergo Deus, qui fraena tenet naturae, verorum miraculorum solus effector est. Non autem excluduntur hoc loco *causae secundae*, et *physicae*, siue ipsius naturae vires, vtpote, quae, sicut ipsa natura, in miraculis patrandis, interdum supponuntur, hac scilicet lege, vt simul operentur, et concurrant, ad antecedentia, aut praeparatoria, et ad adiuncta concomitantia, aut consequentia, et vt in omni, si qua est, causa secunda, semper adsit potentia, concipiens quasi miraculum, quae in quibusdam in actum deducitur, in aliis vero non deducitur, v. g. Matth. III, 9. *ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐργεῖσαι τέκνα τῷ Ἀβραάμ.* *Potest deus facere, vt ex lapidibus his filii surgant Abrahamo* — quod, quamuis nunquam factum sit, tamen, si deo visum esset, potuisset fieri. coll. Gen. 17, 17. Rom. 4, 19. Ita ventus etiam, quod suum erat, quodque poterat, faciebat in exsiccando mari, Exod. 14, 21. Sed istud probe et monendum, et tenendum est, ad miraculi formam, et internam constitutionem causas secundas nullo modo pertinere, aut aliquid facere.

§. VI.

Quid? quod si quaeratur: Vtrum, et qua ratione pal-
 lium Eliae, ossa Elifaei, semicynthia Paulli, umbra Petri,
 tunica Christi, lutum, sputum etc. eorumque tactus seu
 applicatio ad corpora vim aliquam attulerint ad miracula?
 Nos respondemus: illud factum esse, *nec efficientia physica,*
nec morali, tanquam causa, nec aliqua conditione, tanquam
neccessarium antecedens, seu praerequisitum, quippe quae non
producunt, orant, impetrant, imperant, etc. sed tantum tan-
quam adiunctum, siue concomitans, siue consequens, aut signum
aliquod arbitrarium admonitionem, aut excitationem, aut
recordationem aliquam adhibitum. cf. GISE. VOETIVS
 Disp. Sel. T. II. p. 990. Et quae in Lazaro, aliisque mor-
 tuis, qui in vitam restituti sunt, vis fuit in vitam redeundi?
 Reuocati tamen sunt in vitam, et restituti.

§. VII.

Diximus, in omni miraculo non solum esse debere
 τὸ ὑπερφυσικόν, sed etiam τὸ αἰδητόν. Τὸ ὑπερφυσικόν designat
 naturae, in edendis miraculis, impotentiam, assignatque
 tales effectus, qui naturam superant, causae cuidam infinitae,
 et summe potenti, Deo scilicet soli; τὸ αἰδητόν vero, siue,
 quod sensibus externis percipitur, ad miraculi formam, et
 naturam definiendam, necessario quoque pertinet, multis
 de rationibus, quarum *duas* iam in medium asserre volumus.
Primo: miracula ex summae et absolutae potentiae fonte
 profluunt. Cum autem absoluta dei potentia non tam in
 spiritus, quam in corpora atque materiam agat; necesse est,
 ut istud, quod in sensibus externis efficitur, in iisdem quo-
 que sentiatur et percipiatur. Non quidem ad ipsam vim
 efficiendi, omnino autem ad effectus φύσιν pertinet τὸ αἰδη-
 τόν,

τὸν, quapropter miraculum est ἀγνωστον, cognitione intellectuāli, γνωστον vero, cognitione sensuali, maxime si ad effectus, qui inde sequuntur, attendamus, v. g. Matth. XI, 4. XIV, 26. Omne miraculum fit ὑπερφυσικῶς; et, quod reuera factum sit, in genere scitur αἰδητῶς, quemadmodum in sacris literis legimus, miracula semper hominibus praesentibus, et sentientibus, atque, ex perceptione, simul rei factae consciis, perpetrata esse. *Secundo*: τὸ αἰδητὸν ad miraculi constitutionem pertinet, ea de ratione, vt talis effectus distinguatur ab illis dei actionibus, quae vel intra deitatis finem se continent, vel extra istum se efferunt, et quidem, in his posterioribus, partim, in ordine, quo regeneramur, iustificamur, et renouamur, partim etiam, extra ordinem, a deo, in salutis nostrae negotio, constitutum, quo referimus omnem reuelationem, inspirationem, visionem, ecstasim etc. in quibus vniuersis quidem est τὸ θεῖον et ὑπερφυσικόν, non autem τὸ αἰδητὸν, quod scilicet in spiritum proprie non eadit. Hae ipsae, de quibus dicimus, dei actiones, quae quidem, si originem spectes, pariter, vt in miraculis, sunt ὑπερφυσικαί, tamen non aliter, quam in effectibus suis, et circumstantiis, incurrere possunt in sensus externos.

§. VIII.

Exinde consequitur, *rotam* quidem *naturam creatam*, ipsosque adeo, certis tamen sub legibus, spiritus esse quasi campum, quo summa dei potentia sese, extra ordinem, et modo insolito, manifestet. Quodsi autem de miraculis strictè dicamus, atque in iis ad τὸ αἰδητὸν maxime respiciamus, tunc patere arbitramur, quod vis miraculosa inprimis verferet in materia, et illis naturae partibus, quae sensibus percipiuntur. Pleraque Christi et Apostolorum miracula facta sunt in corporibus hominum, qui vel viuebant, vel mortui

erant. Constat etiam ex literarum sacrarum monumentis, nullam plane rem creatam, nullumque corporis humani esse fere membrum, cui non summae potentiae sigillum per miracula a deo fuerit impressum. Facta enim et proposita sunt miracula in coelo, sole, stella, nubibus, terra, mari, fontibus, arboribus, virga, asina, oculis, auribus, lingua, pedibus etc. Caeterum quod praeter naturae legem et parcius haec omnia sint effecta, illud praescribit indoles miraculorum, quae, si essent solita, et quotidie fierent, summae quidem, ut sunt, potentiae diuinae documenta, non autem miracula forent,

§. IX.

De modo, non quo miracula fiunt, sed quo sese, postquam facta sunt, sistunt, a Theologis etiam solent quaedam proponi. Doctores, quos vocamus, scholastici, multa hic proloquuntur, ut eorum verbis utimur, de miraculis, vel simpliciter, vel secundum quid, vel priuatiue, vel positiue talibus. Alia dicunt miracula esse mediata, alia immediata, alia denique maiora, alia minora. Mentem cogitationemque subesse his tam scrupulose factis in partes diuisionibus negare non possumus, quamuis nos quidem hoc rei caput esse statuamus, ut haec diuisiones accipiantur, non tam de vi ipsa diuina, quam de effectu, effectusque editi diuerso modo et ratione. Nulla enim miracula, prout scilicet deus illa efficit, mediis opus habent, et causis sociis. Rectius itaque nobis videntur dici parata, *sub occasione* aquae, panis, arboris etc., ita tamen, ut vis naturae, quae adest, maneat, ut autem ipsa ad effectum, qui natura est superior, nihil faciat et conferat. Possunt alia miracula dici maiora, alia minora, si circumstantias personarum, temporis, et commodorum spectemus; non autem hoc ipsum affirmari potest, si ad primam miraculorum causam et auctorem

auctorem animum aduertamus. Exempla quisque valet capere ex scripturis diuinis, cum scilicet numerosissima gens Israelitarum, et cum, e contrario, solus Elisaeus per Iordanum transiret. Ios. III. IV. et 2 Reg. II. Vna est vis ἐνεργητικῆ, quae, vt est vis, nunquam multiplicatur; plura autem, ratione quadam, sunt ἐνεργήματα, quemadmodum eadem quoque, qua totus orbis factus, opus est potentia, ad procreandum vnicum ex nihilo lapillum. Breuiter: cum effectus sit supra naturam; etiam modum efficiendi oportet esse supra naturam, supraque omnem nostram intelligentiam.

§. X.

Nihil denique eorum, quae facit deus, sine *ratione* et *sine* facit, et cum hic deus, qui habet finem, sit summe bonus, sapiens et iustus, ipse etiam finis, quo deus agit, alius esse non potest, nisi bonus, sapiens, et iustus. Applicemus hanc affirmationem ad miraculorum efficientiam. Ex iis, quae iam proposita sunt, certum esse putamus, quod neque deus ipse, neque etiam prophetae et apostoli, quorum ministerio deus hac in re vsus est, in patrandis miraculis hunc habuerint finem primum, vt miracula essent nostrae fidei principium, in quod vltima quasi fieret analysis. Οὐκ ἀπὸ τῶν σημείων θεῶ πιστεύειν ἔταως, ὡς ἀπὸ τῶν γεραφῶν ἢ γὰρ διωρεθωμένη πίστις ἀπὸ τῶν γεραφῶν ἔστι. THEOPHYL. in Cap. VII. ioh. Scripturae diuinae sunt βεβαιότερος ὁ προφητικός λόγος, 2 Petr. I, 19. *Quum surgens in medio tui propheta, aut somnians somnium, ediderit tibi signum, aut prodigium, σημεῖον ἢ τέρας; Quamuis eueniat signum illud, aut prodigium, quod praedixerat tibi, dicendo: Sequamur deos alienos, quos non noueras, et colamus eos: Ne auscultato verbis prophetae illius, aut isti somnianti somnium, quia tentat leboua deus vester vos, ad cognoscendum, an suis amantes dei vestri*

vestri ex toto corde vestro, et ex toto animo vestro. Deut. XIII, v. 1. seqq. Διδασκόμεθα δὲ μὴ προσέχειν σημείοις, ὅτ' ἂν ὁ ταῦτα θεῶν ἐναντία τῇ εὐσεβείᾳ διδάσκει: Instruimur autem, non attendendum esse signis, quando is, qui edit illa, pietati contraria docet. THEODORETUS, ad h. l. T. I. p. 271. Edit. Schulz. Nihil ergo signa probant, atque miracula, nisi iam praestructa sit ex suis rationibus ipsa veritas, ad quam et nostrae fidei vltima fiat analysis. Iohannes, c. XX. de miraculorum Christi numero maximo iniiciens mentionem, v. 31. addit: ταῦτα δὲ γέγραπται, haec non tam facta, quam scripta sunt, eo videlicet fine, ut credatis. Omnis propositio logice, atque ex suis causis et principiis, debet esse vera, priusquam illius veritas per miracula potest confirmari. Loquimur autem nos hoc loco de fine primario.

§. XI.

Nihilo minus fatendum est nobis, miracula, quamuis ipsam fidem neque proxime quasi ingenerent, neque fidei fundamentum constituent, ex voluntate dei cum tamen habere finem, ut potentiae diuinae sint documenta, ut veritatem scripturarum et praedictionum confirment, ut eorum, qui aut spectant, aut ipsi experiuntur diuinam ἐνέργειαν, animos excitent, et commoueant, quo ad obsequia mentis fiant inclinatiores, et festinantiores. Solent alia irae et poenae, alia vero gratiae et auxiliij dici miracula, et ratio dispescendi sine dubio defumenda quoque est ex eo fine, quo deus haec facit miracula. Atque deo certe dignum est, cum improbos sceleratosque homines compescere, et extinguere, ne vltius nocent, Num. XVI. Act. V. tum bonos probosque defendere et iuuare, ut eo magis confirmentur. Vtrumque, ut ordinata, ita etiam absoluta, et, ex improviso, quasi coelo dilapsa potentia, a deo potest effici

effici, et effectum est. Eodem fine miracula, quae vocantur, doctrinae, ad veritatem declarandam, prouidentiae autem ad hominum stabiliendam felicitatem externam tendunt, qui finis deo, miraculorum effectu, recte quoque conuenit.

§. XII.

Quod autem facultas, edendi miracula, fuerit *ex dono dei singulari*, illud intelligimus ex his potissimum rationibus: Vindicatur haec vis in sacris literis soli deo, e. g. Psal. LXXII. 18. *benedictus sit Iehoua deus; Deus Israël,* עֲשֵׂה נִפְלְאוֹת לְבָרוֹן, ὁ ποιῶν θαυμάσια μόνος. vt exinde, quicquid in hoc miraculorum negotio effectum est, si primam causam respiciamus, a deo effectum sit. cf. Exod IV. 10. III. Act. II, 19 δάσω τέρατα — dabo prodigia. Verum itaque est etiam, hanc vim fluere neque ex ordine et viribus naturae, neque ex ea dispositione, et interpunctione quasi, qua humanus intellectus ex artis principiis, naturae vires ad diuersos effectus ordinat. Effectus enim ipsi, quanquam, vt tales, non sint in rerum natura, naturales tamen sunt. Et cum denique omnis miraculorum ordinatio per omnia pendeat ab arbitrio diuino, quod tum sapientissimum et optimum, tum etiam liberrimum; aperte consequitur; illud, quod est in deo conferente arbitrarium, et liberrimum, in homine, cui confertur, et qui recipit, esse debere ex gratia, atque ex dono recipi et administrari. cf. D. IOHANN AVGVST ERNESTI, Germaniae ornamentum, vindiciae arbitrii diuini in religione constituenda. Opusc. Theolog. p. 190 - 324.

§. XIII.

Cum disputemus contra opinionem, qua praesumitur, nostris etiam temporibus donum miraculorum vigere debere;

E

locus

locus hic esset aptissimus tractandi hanc quaestionem; *Quousque in ecclesia haec dona miraculorum quondam viguerint, atque durauerint?* Sed ne istud, afferamus nos, quod est in prouerbio: *Χῖος πρὸς Κῶον;* occupatam iam scimus esse hanc prouinciam a viris doctissimis, et in historia ecclesiastica verfatissimis. Quod donum miraculorum cum apostolis et viris apostolicis non statim deserit, mōnumenta historiae sacrae, e quibus tota quaestio debet iudicari, docent tam indubitate, vt apud peritos testimoniis allegandis opus esse non videatur. Neque de saeculo secundo, vel etiam tertio, post natum Christum, fides historica in hac re est plane suspecta, cum contra ea, ex CHRYSOSTOMO Homil. 49. in Matth. et in cap. 17. Matth. atque ex AVGVSTINI testimoniis, de Vera Rel. c. 25. et de Vtil. cred. c. 16. aliter et cautius sit iudicandum, de saeculo quarto, vel quinto. Ita AVGVSTINVS Retract. L. I. c. 13. profitetur: *miracula, licet non omnino deserit fieri, tamen fieri tanta vel omnia, vel ita, vt initio, et tam communiter, desisse. Videmus, inquit idem AVGVSTINVS, de C. D. L. XXII. c. 8. Videmus, antiquis similia diuinarum signa virtutum etiam nostris temporibus frequentari.* THEODORETVS, Opp. T. V. p. 1399. edit. Schulz. *propheticam vim adhuc sua aetate superesse testatur.* Ex quo simul perspiciamus, quam inter se hi testes in suorum temporum causa consentiant et dissentiant. Cumque deinde nullum fere, a quarto et quinto, sit saeculum, quo non quidam, vel *τεσάρτων καὶ σημεῖων τέττοισ;* vel effectores, extiterint, quorum gregem, ex saeculorum serie, et ordine quasi facta, produxit in scenam GISE. VOETIUS Dispp. Select. T. II. p. 1012. *seqq;* sagaciter prouidendum est, ne fraudem pro historica fide, et meretricem pro luno-ne amplectamur. Pro eo consilio, quo nos scribimus, nostra maxime refert, non tam recensere, quid, sub rei christi-

christianae incunabilis, per ipsum deum vere, et, posterioribus saeculis, per artifices, fraudulenter factum sit, quam potius cauere, ne in nouam superstitionis barbariem quandam misere demergamur.

§. XIV.

Spinosa quoque est quaestio: *Qua ratione habuerint donum miraculorum apostoli, alique viri sancti, et vtrum istud factum sit, vel per ἔξω, perpetuo durantem, vel per motus tantum transeuntes, vel per actus, ex fidei habitu elicitos.* Nos praemonemus, vim miraculorum efficiendorum vel non posse conferri, vel non esse collatam, ipsi hominis essentiae, eo modo, vt homini semper sit naturalis, naturaeque humanae proprietas perpetua. Existimamus autem, hanc vim, et haec dona homini potuisse inesse, tantam perfectionem, et privilegium, quod accesserit extra ordinem, atque per modum ἔξω, ita, vt apostoli alique sancti viri, per ἔλαψον, extra ordinem quoque superuenientem, vere sciuerint: Hanc vim miraculosam deum ipsis conferre velle; et vt certe secum intellexerint: hanc esse personam, hoc esse tempus, hunc esse modum, quo vis diuina, ipsis collata, deberet ab ipsis, in hoc actu, administrari. Sine dubio sancti viri, illusiones inter atque reuelationes, ipsas visionum voces et imagines potuerunt discernere, quodam intimo sensu, cuius autem criteria certa nos, quibus id ipsum non datum est, allegare non possumus. Factum hoc esse scimus, vel praemonente deo, vel per somnia, vel etiam per commotiones internas, quales in Petro et Iohanne videntur esse suscitatae, Act. III, 4. vbi Lucas refert haecce: Petrus et Iohannes simul ascendebant in templum, sub horam precationis. Quidam vero vir, claudus ab vtero matris suae apportabatur: Quem ponebant quotidie ad

portam templi — vt peteret eleemofynam ab ingredientibus in templum. Is, quum vidisset Petrum et Iohannem ingressuros in templum, rogauit, vt eleemofynam acciperet. Ἀπέντας δὲ Πέτρος εἰς αὐτὸν σὺν τῷ Ἰωάννῃ, εἶπε, Ἐλέψον εἰς ἡμᾶς. Intentis autem in eum oculis Petrus cum Iohanne dixit: Aspice ad nos.

C A P. II.

Duo sunt in hoc capite probanda, scilicet: Donum miraculorum neque esse a deo nostris temporibus promissum, neque etiam esse necessarium. Non opus est, vt in hac demonstratione multi simus atque longi, partim, cum ea, quae Sect. I. c. 2. dicta sunt, suo modo huc quoque pertineant, partim, cum, quod de toto genere verum est, etiam in diuersis suis speciebus, sub vno tamen miraculorum genere contentis, pariter verum et certum debeat esse.

§. I.

Quod autem, primo, nulla de miraculorum dono aliquando, et, hac nostra imprimis aetate, reparando, a deo facta sit promissio, concludimus: ex silentio ipsius dei in sacris literis, cuius priuilegii, si quam spem nobis facere voluisset deus, promissio et sponso certa debuisset fieri in sacris literis. Qua vero de promissione cum scripturae diuinae taceant; nostrum non esse videtur, istius generis aliquid sperare. Quid? quod per ipsas scripturas deus multis in locis, multisque etiam verbis grauiter admonet de cauendis iis, qui miracula iactant. Deut. XIII. et XVIII. Ef. VIII. Matth. XXIV. 2 Theff. II. AUGUSTINVS, contra Faust. Manich. L. XIII. c. 5. *miracula, inquit, non facitis, quae si faceretis, etiam ipsa in vobis caueremus, per instruentem vos dominum, Matth. 24. Exsurgent Pseudoprophetae, facient signa*

signa et prodigia etc. usque adeo nihil credi voluit aduersus confirmatam scripturae auctoritatem. Praedixerunt Christus et Paullus, venturos esse miraculorum artifices, tanquam seductionis pestem; non autem promisit Christus, vt venirent, tanquam generis humani adiutores beneficii. Deinde in eorum animos sese insinuat maxime ἐνεργεια πλάνης, qui τὴν ἀγάπην τῆς ἀληθείας ἐν ἐδέξαντο εἰς τὸ σωθῆναι αὐτούς. 2 Theff. II. 10. Qua de ratione nemo quoque facilius miraculis falsis fidem habet, quam qui veritatem vel ignorat, vel illi, cum non ignoret, assensum non praebet. Quibus igitur hominibus deus miracula promississet? Hisne, qui veritatem, veritatisque contemnerent auctorem? Et si quis eo arrogantiae vellet progredi, vt, quae, e. g. Marc. XVI, 17. 18. et Act. II, v. 17. promissa sunt apostolis, ad se, suamque aetatem, traheret; ei omnem fidem esse denegandam censemus, donec argumentis firmis euicerit: *Se esse ad dignitatem apostolicam eue-* *Fum.* Ipse denique deus nos ablegat ad scripturas, et apostoli nihil vnquam confirmarunt miraculis, quod non discretis verbis etiam docuerunt. Act. XX, v. 20. 27. XXVI, v. 22. Christus reprehendit eos, qui verbo dei praeferebant signa, Ioh. IV, 48. coll. Matth. XII, 39. Quomodo itaque res illa potuisset a Deo promissa esse, de qua omnis scriptura taceat, a qua deus ipse praecipit, vt nobis caueamus, quae odium contemtumque veritatis praefruit, et de qua, si a quibusdam fuerit postulata, habemus ipsum Christum, Deum, reprehendentem, et improbantem? Respicimus autem nos in primis ad miracula doctrinae.

§. II.

Neque etiam haec dona, extra ordinem contingentia nostris temporibus, nostraeque conditioni, ad diuinum finem adsequendum, sunt *necessaria*, ea scilicet necessitate,

quae omnes condiciones recusaret, et absoluta esset; quos limites hic ducimus, ideo, quia sunt, qui statuunt, apud gentes barbaras, et a vera religione plane alienas, etiam nunc locum miraculis esse posse cum utilitate. Nos autem, qui plena Euangelii luce fruimur, quorumque in auribus sunt eloquia dei, his donis, hisque miraculis, carere recte possumus. Rationes, quibus permoti hoc affirmamus, cum lectoribus nostris breuiter communicabimus.

§. III.

Primo, atque *generatim*: quam a deo voluntatis suae reuelationem, et quam firmam stabilemque salutis regulam acceperimus in sacris literis, ex iis patet, quae iam sunt proposita. Ad scripturas itaque diuinas confugiamus, in iis audiamus deum loquentem, in eius praescriptionibus et promissionibus fundetur omnis fides nostra atque spes. Vt ipsi deo credamus, nil opus est miraculorum praeconio, cum, nisi deus esset, auctor, nulli etiam miraculorum forent effectus. Miracula dant aditum ad fidem et religionem; ad ipsam vero religionis formam et internam constitutionem plane non pertinent. Veritas enim est, cui fidem habemus, Christus est, cuius sanguine sumus in libertatem vindicati, et ad *ὑπεροχὴν* euecti, spiritus sanctus est, qui nos ducit in omnem veritatem, quae vniuersa, etsi quidem ab inexhausto, tamen a naturali suo, et ordinario, fonte proficiscuntur. Quid? cum ipsa religio, verique dei cultus vigerit, et etiam nunc vigeat sine miraculorum adiutorio, vt nihilo minus spes nostra et beatitas salua sit et immota; cur dubitemus, vel quaeramus: an religio sine miraculis esse, et veritas diuina absque miraculorum clypeo tuta esse possit? Nathan, Gad, Hoses, Amos, Ioel, Obadja, Ieremias, Esra, Nehemia, Habakuk, Sephanja, Haggaeus, Sacharija,

charja, Malachias, Iohannes Baptista, Anna, Agabus etc. prophetae fuerunt, et religionis praecones, a quibus tamen nulla leguntur miracula esse patrata. Et nullus certe locus erit miraculis aliquando in vita aeterna, ubi tamen consummata et perfectissima erit nostra felicitas.

§. IV.

Secundo, et speciatim: miracula nostris temporibus non sunt necessaria, si ea aestimemus sine illo, quem Deus trinus, pro sua bonitate et libertate, sibi proposuit, siue is finis sit *institutionis*, siue *emendationis*, siue denique *confirmationis* nostrae. Nam, ut ab *institutione* ordiamur, miracula eum finem primario non habent, ut, quid verum sit, vel non sit, praeter scripturas, doceant. Confirmant eum, qui ex scripturis iam est institutus, vel excitant etiam, ut institutionem eo facilius admittat; sed eo fine a Deo non proponuntur, ut sint fidei, et confessionis nostrae fundamentum primum. Sect. II. Cap. I. §. 10. et 11. Cum itaque miracula postulentur propter finem institutionis, hic autem finis non, nisi in persona tali, quae aliquid noui renuntiare possit, locum habeat; hinc semper fuerunt, qui ex mortuis, si qui in vitam redirent, maluerint, quam ex sanctis scripturis et viuus ecclesiae doctoribus institui. Neque etiam illi, quamuis mendacium ad veritatis similitudinem effingant, habent, cur, sine bono se agere, contendant, cum ipse hic finis sit nullus et effectus, vel adeo in scripturas diuinas iniurius. De nostris temporibus videtur cecinisse TERTULLIANVS, L. de anima, c. 57. *Ecce, inquit, ecce, hodie eisdem Simonis haereticos tanta praesumptio artis extollit, ut etiam prophetarum animas ab inferis mouere se spondeant. Et credo, quia mendacio possunt; nec enim pythonico tunc spiritui minus licuit animam Samuelis effingere, post deum mortuos*

tuos consulente Saule. Absit alioquin, ut animam cuiuslibet sancti, nedum prophetae, a daemonio credamus extractam, edocti, quod ipse Satanus transfiguretur in angelum lucis, nedum in hominem lucis, in deum se adseueraturus, signoque portentosiora editurus, ad euertendos, si fieri possit, electos. — Nulli autem animae omnino inferos patere, satis Dominus in argumento illo pauperis requiescentis et diuitis ingemiscentis ex persona Abrahae sanxit, non posse relegari renuntiatorem dispositionis infernae. — Sic et in illa specie Magiae, quae iam quiescentes animas euellere ab inferis creditur, et conspectui exhibere, non alia falaciae vis est operior; plane, quia et phantasma praestatur, quia et corpus adfingitur: nec magnum, illi exteriores oculos circumscribere, cui interiorem mentis aciem excoecare perfacile est. Haec TERTULLIANVS, de ipso mortuorum euocandorum vel miraculo, vel fraude. Atque etiamsi vero miraculo mortui restituerentur ab ipso deo, ad religionis institutionem tamen neque necessarii, neque apti forent isti praecones. Exprimamus cogitationem sententiamque nostram verbis CHRYSOSTOMI. Locus paulo prolixior est, ex ea, quam allegauimus Hom. IV. de Lazaro, quem vero locum non piget, huc transcribere, ex interpretatione Erasmi Rotter: *Ne igitur, inquit CHRYSOSTOMVS quaeramus haec audire a mortuis, quae multo clarius nos docent sacrae literae. Nam si nouisset hoc deus, quod mortui excitati uiuentibus essent profuturi, nequaquam omisisset, neque tantum lucrum praeteriisset, qui cuncta nobis utilia procurat. Ad haec si assidue erant excitandi mortui, nobisque, quae illic geruntur, renunciaturi, et hoc ipsum progressu temporis fuisset contemptum; praeterea peruersa etiam dogmata diabolus inuexisset, idque admodum facile. Potuisset enim frequenter ostendere simulacra, aut subornare, qui simularent mortem ac sepulturam,* *mox*
rur-

rursus sese ostenderent, quasi e mortuis excitatos, ac per illos quaecunque vellet persuadere delusis. Etiam si nunc, quum tale nihil sit, insomnia frequenter dormientibus visa veluti eorum, qui hic decesserunt, multos deceperunt, perdidierunt, subuerteruntque; multo magis id accidisset, si hoc factum fuisset, atque in mentibus hominum obtinisset, videlicet si multi defunctorum rediissent in vitam, innumerabiles sceleratus ille daemon dolos texuisset, multamque fraudem in vitam hominum induxisset. Eosque deus occlusit fores, nec permittit aliquem defunctorum huc reuersum narrare, quid illic fiat, ne ille, accepta occasione, technas suas omnes inuehat. Nam quum essent prophetae, pseudoprophetae excitabat, cum essent apostoli, pseudopostolos, quum Christus appareret, pseudochristos, quum dogmata sua inducta essent, corrupta inducebat, ubique disseminans zizania. Atque etiam si illud euenisset, hoc quoque conatus fuisset fingere per sua organa, non vere excitatis mortuis, sed maleficiis quibusdam ac fraudibus contuentium oculis deceptis, ac quosdam etiam subornans, quemadmodum dicere coeperam, qui mortem simularent, sursum deorsum miscuisset confudissetque omnia. Sed deus, quem nihil later, praeclost illi viam ad has insidias, nobisque parcens non permisit, ut quisquam illinc huc reuersus de iis, quae ibi sunt, narraret uiuentibus; docens nos, ut scripturis potius credendum existimemus, quam caeteris omnibus, propterea quod deus resurrectionis negotium multo dilucidius nobis commonstrauit. Et ut omnem nostram rationem sentiendi ex ore CHRYSOSTOMI effundamus, addimus hunc illius locum, ex Hom. XXIV, in Ioh. Nonne et nunc quoque signorum petito tentantium est? Sunt sane et hac nostra aetate, qui quaerant: Quare et nunc signa non fiunt? Si fidelis es, ut oportet, si Christum diligis, ut diligendus est; non indiges signis. Signa enim incredulis dantur. — Et si Iudaei petentes aliquando non acceperunt;

ideo factum est, quoniam non, ut ab incredulitate desisterent, quaerebant, sed ut magis malitia sua obduresceret.

§. V.

Non sunt ad finem *emendationis* et *ἀνακαινώσεως* necessaria miracula, ita, ut nullus homo possit intellectus lucem, bonam voluntatem, et iustificationis summum impetrare thesaurum, nisi illud fiat miraculorum ministerio. Dicitur iam est de eo, quod miracula primario versentur in materia et corporibus, quodque non, nisi in effectibus suis, sese exerant in mente. Qua igitur ratione illud ad flectendam et emendandam mentem poterit dici absolute necessarium, quod ipsam mentem proxime non alluit? Atque ea quoque est qualitas, siue *ποιότης*, et interna vis gratiae, qua deus, spiritus sanctus, nos ad recte intelligendum et appetendum instruit et reparat, ut omnia ex suis principiis et causis proprie enascantur. Ita illuminatio intellectus ex veritatis diuinæ efficacia, mentis et voluntatis emendatio ex obsequio, veritati praesulto, iustificatio ex fide et applicata Christi satisfactione, renouatio denique et sanctificatio ex sacrae coenae usu, viriumque spiritualium, a deo, collatarum, exercitio oriuntur. Ὅτις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ, καὶ περισσευθήσεται, *quisquis enim habet, dabitur illi, et reddetur abundantior,* Matth XII, 12. Καὶ ὁ Θεὸς ἐστίν, ὁ ἐνεργῶν — καὶ τὸ θελεῖν καὶ τὸ ἐνεργεῖν, *deus est, qui operatur — tam ut velimus, quam ut efficiamus.* Phil III, 13. Nulla unquam mentis et voluntatis emendatio, si ipsius *ποιότητα* spectemus, fuit miraculosa quamvis circumstantiae correctionis externae fuerint miraculosae, quod in PAVLLO, SERGIO, aliisque factum esse scimus. Exinde non tam emendari, quam ad emendationem recipiendam praeparari et excitari possumus miraculorum dono. Cum itaque miracula, ad finem ipsius emendationis

dationis obtinendum, ex indole sua, non sint apta, cumque in scripturis sacris, in misericordia diuina, in vulneribus Christi, in Spiritus sancti *εὐεργεία*, et ipsis sacramentis iamiam aperti sint imaginis diuinæ renouandæ fontes viui; hinc etiam intelligitur, partim, iisdem miraculis ad totum emendationis et *ἀναναρώσεως* finem nihil opus esse, partim, ea, quæ deus ordinauit ad salutem, media, pio gratoque animo, suscipienda esse, partim, nulli vnquam homini licere atque concessum esse, vt ordinem salutis, per verbum et sacramenta a deo confirmatum, temere retractet, aut aliam, ex ingenio, sternat viam ad aeternam felicitatem. A quo enim deo vitam aeternam ipsam accipimus, ab eodem deo subsidia modumque consequendi, summa cum securitate, possumus debemusque etiam accipere. Apud Iohannem, c. X. v. 21. de Christo, qui, post redditum caeco cuidam visum, multa praeclare docuerat, legimus, quod eorum, qui spectatores et auditores adfuerant, alii ipsum commercii diabolici et insaniae accusarent, eumque haberent, qui audiendus non esset, quodque alii, aequiores rei factæ iudices, contra dicerent: *Haec verba non sunt daemonium habentis. Num daemonium potest caecorum oculos aperire? Hi posteriores, qui Christo patrocinantur, prius doctrinae, quam operum ipsius, mentionem faciunt. Vnde patet, ipsos doctrina plus, quam miraculo, commotos esse. Nos fortassis inuertissemus. Sed illi recte faciunt. Vtraque enim faciunt ad conuersionem hominum, Christi verba, et eiusdem opera; suo tamen ordine. Facta Christi miraculosa mouent quidem cor hominis, possunt illud attonitum reddere, et suo quodam modo ad fidem et conuersionem praeparare. Nisi autem institutio verbi accedat, euanescit ille motus cordis, et infunnum abit, sicuti in quamplurimis Iudaeorum accidit. Sed quando verbum domini accedit, tum illud fidem et conuersionem instillat, atque sic plene cor*

conuertit. Et quando sic animus hominis, ministerio verbi, est conuersus, et illuminatus, tum demum incipit opera dei pro dignitate aestimare, deumque in suis operibus glorificare. Ita de habitu miraculorum ad hominis conuersionem, vel, ut in genere diximus, emendationem, statuunt summi Theologi, CHEMNITIVS et LYSEVS, in Harmonia quatuor Euangelistarum, T. I. Cap. CXV. p. 1249.

§. VI.

Est locus, Matth. XI. 21. et Luc. X. 13. qui nobis scrupulum iniicere potest. Verba Christi haec sunt: Ὁυαί σοι Χοραζίν, οὐαί σοι Βηθσαϊδά· ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις, αἱ γενομένα ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῶ (καθήμεναι) ἰστύνοσαν. Vae tibi Chorazin, vae tibi Bethsaidan! Quoniam si Tyri et Sidone editae fuissent virtutes, quae editae sunt apud vos, olim cum sacco et cinere (sedentes) respuissent. Duo momenta Christus hoc loco proponit, videlicet, primo: alios homines, qui maxima vidissent miracula, ea de causa fata manere tristissima, quod per haec miracula non essent emendati; secundo, alios contra ea homines, qui hos effectus extraordinarios nunquam vidissent, emendari potuisse, si vidissent. Quidni igitur ipsam hominis conuersionem ipsa miracula possunt efficere? Sed quemadmodum lectorem, si voluerit, ablegamus ad b. SCHERZERVUM nostrum, qui, ad vtrumque Matthaei et Lucae locum, Diff. Theol. Fasc. disp. II. multa egregia, et acutissima tradit; ita nos etiam respondemus generatim: Superflua gratia miracula sunt, quia nec necessaria sunt, nec debita. Non necessaria, quia non omnibus, (quos tamen gratia sufficiens non destituit,) concessa. Non necessaria, quia absque miraculis etiam conuersio absoluitur. Quod autem sufficenti gratiae accedit, est ex superfluo et superabundans. Talem gratiam habue-

habuerunt Chorazitae. Si superabundantem, multo magis sufficientem. Chorazitae tamen huius gratiae contemptores reprobi sunt. Haec SCHERZERVUS, l. c. p. 63. Ex quo consequitur, Chorazitas excitationis medium habuisse quidem praecipuum aliquod, ut emendationem admitterent; non autem ipsos Chorazitas, si correcti essent, ab miraculorum, sed a gratiae diuinae et veritatis efficientia esse correctos. Deinde, et quod Tyrios, Sidoniosque, *speciatim*, attinet, qui haec miracula non viderunt, qui autem, si vidissent, emendati forent, ita nos censemus: Tyrii et Sidonii, quamuis non aestiuum, sed hibernum, solem tamen habuerunt. Non deus, quasi non satis dedisset, sed homines accusandi sunt, qui iis, quae deus, pro sapientia, bonitate, et libertate dedit, non satis recte sunt vli. Damnantur itaque Tyrii, non propter id, quod non acceperunt, sed propter id, quod, cum accepissent, neglexerunt. Et quodsi etiam Tyrii, factis his apud ipsos miraculis, ad mutanda mentis consilia essent retracti; tamen nondum consequitur: tum, quod ad hanc mentis improbae mutationem miracula fuerint absolute necessaria, cum et Niniuitae, sine miraculis, correcti sint, *ipsique rex, operiens se cilicio, sederit in cinere*, Ion. III. 6. 7. tum etiam, quod haec ipsa poenitentia siue *μετάνοια*, sine verbi diuini medio, proxime enata sit ex miraculorum gremio. Miracula forte emendationis necessitat in, verbum diuinum autem emendationis ipsius formam demonstrat, et describit. Causa effectrix est, ex qua corrigitur homo, non autem, vnde is intelligere incipit, sibi opus esse correctione.

§. VII.

Deus uti conuertendi hominis, ita sanctificandi rationem omnem sic adstrinxit verbo suo, ut per id solum opus utrumque

perageretur a spiritu suo, non modo docendo, sed etiam efficiendo, Luc. XVI, 29. 31. Ioh. XVII, 17. 1 Petr. I, 22. 23. Vis itaque conuerti, ad fidem adduci, sanctificari? Ne longe quaere viam aut incerta spe expecta, dum tu vi diuina conuertaris, credere et sanctificari possis. Vt qui satiari vult, scit sibi cibum capiendum, et ad eum parandum sumendumque festinat; neque in eo dubitat, aut errare potest: sic tu scito, verbo diuino (quae est *δὴναμις Θεῶ ἐς σωτηρίαν*, Rom. I, 16.) recte audito, lecto et cogitato opus esse, non alia re. Audies ergo, leges, et meditare serio verbum. Et vt ille satiatur, sic tu conuerteris, credes, et sanctificaberis. Quid potest esse salubrius hac tali certitudine, aut ad tranquillandum animum aptius? — Eo magis itaque repudiandi, et vltimae stultitiae accusandi sunt, qui vel malint per actionem diuinam sine verbo, h. e. per vim, quae proprie dicitur ad fidem et sanctitatem duci, siue potius trahi; vel illuminationem, fidem, et sanctitatem contingere sine verbo putant, et incerta spe expectare iubent. Etenim peruertunt et vituperant sapientiam diuinam, repudiantque summum beneficium, eruntque in illa sua (miraculorum) expectatione simillimi rustico Horatiano, qui non eo, quem res et ratio et vsus demonstrat, modo transire flumen obiectum tentat, sed expectat, dum defluat annis. Haec verba, quae ab intimo sanctificationis sapore et sensu proueniunt, repetita sunt ex ore D. IO. AVG. ERNESTI, V. S. V. Opusc. Theolog. p. 300. 302. Quando vero meliores erunt, aut fieri poterunt illi, qui non nisi ex miraculis emendationis consilium et fructum volunt expectare? Quando satiabuntur, qui omnem, nisi per miraculum factum, atque, a coruis forte allatum, panem et cibum sumere recusant?

§. VIII.

At, *inquis*, nonne pii bonique homines, quorum fides est infirma, quorumque vacillat virtus, ex miraculorum dono magnum fidei incrementum, multamque animi confirmationem caperent? Ad hunc certe finem, *confirmatio- nis* scilicet, cuius in vacillatione est maxima utilitas, videntur apta esse miracula? *Apta*, *inquis*, *esse*? Damus hoc tibi libenter, puta vero, si deus ista miracula voluerit edere. Sed vtrum exinde necessaria sunt ad mentis confirmationem? atque adeo necessaria, vt sine eorum fulcris nullus infirmus erigi, nullusque *ὀλιγοπιστος* ad *πληροφροσίαν* possit ascendere? (quasi ab eodem cibo, quo faturati sumus, non possimus etiam nutriri, et roborari!) *Ολιγοπιστίας*, si qua est, causae sunt interdum, atque saepius vel ignorantia, quae doctrina et veritatis meditatione, vel impatientia rerum aduersarum, quae patientia, vel rerum secundarum intempestiua expectatio, quae sobria virtutum nostrarum aestimatione, vel etiam atra bilis et mala corporis dispositio, quae medicorum arte corrigenda est. Plerumque in his hominibus non tam infirma, quam nulla plane est fides. Quomodo autem in veritatis intelligentia confirmari possunt, qui, quid verum falsumque sit, nondum intelligunt? Quibus columnis fieri potest, vt fulciamus aedificium, quod nondum est exstructum? Sed fac ita esse, vt fides nostra augeri, spes nostra firmari, virtusque nostra accendi possit a miraculis. Nunc autem cogitandum est nobis, fidem et spem, quamvis miraculis omnino a coruscant, nihilo minus fidem et spem, siue *τῶν μελλόντων* esse, virtutisque amorem et ipsam morum probitatem non a miraculorum sensu influere, sed a mentis emendatione effluere. Miracula enim rei veritatem; rei autem veritas, quae instituit intellectum, et voluntatem
emen-

emendauit, mentem sola confirmat. Fontes, ex quibus, ut institutionis et emendationis, ita etiam confirmationis beneficia ad nostram mentem deriuantur, sunt, ut breuiter dicamus, isti, iique inexhausti: *Primo* interna vis et efficacia scripturarum sacrarum, quae adiunctam semper secum habent Spiritus Sancti ἐνεργειαν. *Secundo* Spiritus Sancti testimonium internum, quo certi sumus, nos, per Christum, deo, patri esse reconciliatos. Rom. VIII, 16. *Tertio*, sanctissimi epuli, quod Christus, θεανθρώπος, instruxit, pius crebriorque usus. Si itaque credimus deo, reuelanti; quid noua reuelatione? Si deo credimus testificanti, et obsecranti; quid miraculis opus est? Et quo iure expectantur, quae deus non promisit? Quo nomine expostulantur, quae, in tanta Euangelii luce, nostris temporibus, non sunt necessaria? Nostra demonstratio haec est: *Deus reuelauit, ergo credamus, Christus est promeritus satisfaciendo, ergo fide recipiamus et teneamus, deus praecepit, ergo faciamus, deus promisit, ergo speremus!* Cui deo trinuni, patri, filio et spiritui sancto sit laus, honor, et gloria!

94 A 7368

ULB Halle
002 928 582

3

10 17

NOVA REVELATIO 41
NOVAQVE
MIRACVLA A DEO
NOSTRIS TEMPORIBVS
NEQVE SVNT PROMISSA
NEQVE ETIAM NECESSARIA,
ASSEVERATIO,
QVAM
EX AVCTORITATE
MAGNIF. ET S. VENER. THEOLOGORVM ORDINIS
PRO LICENTIA
SVMMOS
IN THEOLOGIA HONORES
CONSEQVENDI
IN
ILLVSTRI ACADEMIA LIPSIENSI
DIE XXX. NOV. A. R. S. MDCCLXXXV,
AFFIRMABIT ET DEFENDET
M. GOTTLIEB MERKELIVS
PAST. ET SVP. TORGAVIENSIS.

LIPSIÆ
EX OFFICINA JACOBÆRIA.